

Regeringens skrivelse

1980/81:144

om arvoderingen av statliga kommittéuppdrag;

beslutad den 19 mars 1981.

Regeringen bereder riksdagen tillfälle att ta del av vad som har tagits upp i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

OLOF JOHANSSON

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

Regeringen har efter en särskild prövning av frågan om rätten till dagarvoden för statliga kommittéuppdrag kommit fram till att de nuvarande ersättningsreglerna tills vidare bör behållas. I skrivelsen lämnas en redogörelse för frågans aktuella behandling.

Bakgrunden är att riksdagen har uttalat sig för en inskränkning i rätten till kommittéarvoden (FiU 1980/81:15, rskr 118).

BUDGETDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1981-03-19

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Ullsten, Bohman, Wikström, Friggebo, Mogård, Dahlgren, Krönmark, Burenstam Linder, Johansson, Wirtén, Holm, Boo, Winberg, Adelson, Danell, Petri, Eliasson

Föredragande: statsrådet Johansson

Skrivelse om arvoderingen av statliga kommittéuppdrag

Bakgrund

Uppgiften för det statliga kommittéväsendet är att ta fram underlag för regeringens beslut i olika frågor. Föreskrifter om de medverkande i kommittéerna och utredningsarbetet finns i kommittéförordningen (1976:119, ändrad senast 1978:911). Frågan om ersättning till de medverkande i kommittéerna regleras i förordningen (1978:45) om ersättning vid kommittéuppdrag. De båda förordningarna skall tillämpas också på uppdrag som särskild utredare.

Riksdagen har (rskr 1980/81:118) beslutat att som sin mening ge regeringen till känna vad som anförs om ändrade riktlinjer för utgivande av arvoden i kommittéväsendet i en reservation till finansutskottets betänkande 1980/81:15 med anledning av propositionen 1980/81:20 om besparingar i statsverksamheten, m. m. jämte motioner. Enligt uttalandet skulle ordförande, ledamöter, sakkunniga och särskilda utredare, som fullgör offentliga utredningsuppdrag utan reduktion av lön från sin huvudarbetsgivare, inte uppbära något dagarvode fr. o. m. den 1 januari 1981.

Rättssekretariatet inom budgetdepartementets personalenheter har med anledning av riksdagsuttalandet utarbetat promemorian (Ds B 1981:2) Kommittéarvodena. Promemorian bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 1*.

Av promemorian framgår att dagarvodeskostnaden under budgetåret 1979/80 uppgick till omkring 19 milj. kr., vilket motsvarar 8 % av statens totala kostnader för kommittéväsendet, 224 milj. kr. Arvodeskostnaden fördelade sig med hänsyn till kommittéarbetets omfattning tämligen proportionellt på de olika departementen.

En jämförelse kan göras med t. ex. årskostnaden för konsultundersökningar m. m. via kommittéanslaget. Här avses kostnaden för särskilda utredningar utförda av enskilda, företag eller myndigheter, dvs. de utgiftsposter som i kommittéberättelsen betecknas "Konsultationer" och "Bidrag till myndighet, institution m. m.". Denna kostnad utgjorde nämnda budgetår ca 78 milj. kr., vilket är mer än fyra gånger så mycket som kostnaden för dagarvoden.

Promemorian innehåller i övrigt bl. a. en redogörelse för den närmare innebörden av riksdagens uttalande och för möjliga konsekvenser vid ett genomförande fullt ut av ett system i linje med uttalandet.

Departementspromemorian har legat till grund för en enkät från budgetdepartementet till ett antal myndigheter och organisationer.

Svar på enkäten har lämnats av regeringsrättens ordförande, justitiekanslern (JK), domstolsverket (DV), statens järnvägar (SJ), statskontoret, riksrevisionsverket (RRV), riksskatteverket (RSV), statens arbetsgivarverk (SAV), statens arbetsmarknadsnämnd (SAMN), universitets- och högskoleämbetet (UHÄ), statens industriverk (SIND), länsstyrelsen i Västernorrlands län, jämställdhetskommittén (Ju 1976:08), tjänsteansvarskommittén (Ju 1979:13), ordföranden i nedrustningsdelegationen (UD 1976:01), delegationen (B 1977:09) för företagens uppgiftslämnande m. m. (DEFU), oljeersättningsdelegationen (I 1979:01, OED), riksdagens förvaltningskontor, riksdagens ombudsmän (JO Nilsson), Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet, Sveriges industriförbund, Lantbrukarnas riksförbund (LRF), Svenska arbetsgivareföreningen (SAF), Tjänstemännens centralorganisation (TCO) och Centralorganisationen SACO/SR.

Förvaltningsutredningen (B 1977:01) och Landsorganisationen i Sverige (LO) har förklarat att de avstår från att anföra några synpunkter.

En sammanställning av vad som har kommit fram genom enkäten bör fogas till protokollet som *bilaga 2*.

Departementspromemorian innehåll har genomgående i allt väsentligt godtagits eller lämnats utan erinran av de tillfrågade instanserna. T. ex. *statskontoret* anför sålunda att promemorian beskrivning av de konsekvenser som ett slopande av kommittéarvodena skulle få är både riktig och fullständig. Också *RRV*, *JO Nilsson* m. fl. instämmer i den bedömning av dessa konsekvenser som görs i promemorian.

De tillfrågade instanserna avvisar till övervägande delen tanken på att inskränka eller avskaffa rätten till kommittéarvode. Enligt de flesta svaren är det nuvarande systemet åtminstone i stort sett tillfredsställande.

Så gott som samtliga anser att ett slopande av dagarvodena skulle medföra svårigheter att få utredare. Vidare betonas från flera håll att kvalitén på utredningsarbetet skulle minska och utredningsverksamheten bli dyrare om dagarvodena slopades. Denna uppfattning har t. ex. *statskontoret*, *RRV*, *RSV*, *länsstyrelsen i Västernorrlands län* och *JO Nilsson*.

Några instanser pekar på möjligheter av att inom det nuvarande syste-

mets ram strama upp arvodesreglerna. *JK* för sålunda fram förslag med syfte att bättre tillgodose kravet att likvärdigt arbete bör bli ersatt på samma sätt. *DV*, *RSV* och *tjänsteansvarskommittén* är här inne på tanken att dagarvodena skulle kunna slopas för dem som har kommittéuppdrag som ligger nära uppgifterna i den egna tjänsten. Och *nedrustningsdelegationens ordförande* anser för sin del att de som deltar i delegationens möten utan att få löneavdrag inte rimligen bör vara berättigade till något kommitté-arvode.

Men ett slopande av arvodena och införande av en skyldighet för stats-tjänstemän m. fl. att fullgöra kommittéarbete skulle enligt vad *SAV* stryker under kunna framkalla krav på bättre förmåner i själva anställningen.

Landstingsförbundet ser det principiellt som otillfredsställande att inte arvoden skulle utgå. Samtidigt framgår av svaret att arvode inte är en förutsättning för att förbundets företrädare skall medverka i kommittéer. *Sveriges industriförbund* menar att frånvaron av arvode inte nämnvärt skulle påverka deltagandet i utredningar från industrins sida. *SAF* anför liknande synpunkter.

Föredraganden

Jag ansluter mig till vad den helt dominerande enkätopinionen ger uttryck för, nämligen att det inte har kommit fram tillräckliga skäl för att nu inskränka eller slopa systemet med dagarvoden för statliga utredningsuppdrag. Jag kan hänvisa till att exempelvis statskontoret anser systemet ändamålsenligare än andra system. De nuvarande ersättningsreglerna bör alltså enligt min mening tills vidare behållas.

Som har redovisats i departementspromemorian, pågår emellertid inom budgetdepartementets personalenheter en allmän översyn av utformningen och storleken av ersättningarna för olika statliga bisysslor. Detta arbete omfattar också kommittéuppdragen, inräknat uppdragen som särskild utredare. Strävan är att översynsarbetet skall vara klart till halvårsskiftet 1981. De ändringar som kan bli resultatet kan beslutas utan riksdagens medverkan. Genom enkätsvaren har det kommit fram åtskilliga förslag och synpunkter – bl. a. från *JK* – som är värda att närmare överväga redan i det sammanhanget.

Avslutningsvis vill jag betona att alla berörda självfallet på olika sätt måste bidra till att hålla nere kostnaderna för statens utredningsverksamhet. Det statsfinansiella läget kräver som bekant största möjliga återhållsamhet. Också när det gäller besparingar innehåller enkätsvaren – t. ex. de från statskontoret och *JO Nilsson* – uppslag av intresse.

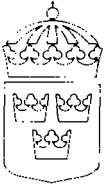
Hemställan

Jag hemställer att regeringen bereder riksdagen tillfälle att ta del av vad jag har anfört i det föregående om arvoderingen av statliga kommittéuppdrag.

Regeringens beslut

Regeringen beslutar i enlighet med hemställan.

BUDGETDEPARTEMENTET

KOMMITTÉARVODENA

**En promemoria från
budgetdepartementets rättssekretariat**

Innehåll

Inledning	9
1	
Nuvarande regler om arvoderingen i kommittéer m. m.	9
Arvoderingen i statliga nämnder, styrelser m. m.	10
2	
Riksdagens uttalande	11
Finansutskottet	12
Behandlingen i kammaren	12
3	
De årliga kommittékostnaderna	13
4	
Rättsläget efter riksdagens beslut	14
Den närmare innebörden av riksdagens uttalande	15
Möjliga konsekvenser vid ett genomförande fullt ut av ett system i linje med riksdagsuttalandet	16
Pågående översynsarbete	17
Handläggning	18

BUDGETDEPARTEMENTET
Personalenheterna

PM Ds B 1981: 2
Februari 1981

KOMMITTÉARVODENA

Denna promemoria tar upp frågor som rör den nuvarande ordningen med särskilda dagarvoden för statliga kommittéuppdrag. Den har upprättats med anledning av att riksdagen den 18 december 1980 har uttalat sig för en inskränkning i rätten till sådana arvoden.

I promemorian diskuteras bl. a. möjliga konsekvenser av en reform i linje med riksdagsuttalandet. Det föreslås att synpunkter från myndigheter och organisationer inhämtas inför frågans fortsatta hantering.

Promemorian har utarbetats inom rättssekretariatet vid budgetdepartementets personalenheter (B/P). Samråd har därvid ägt rum med tjänstemän inom andra delar av regeringskansliet.

1

Nuvarande regler om arvoderingen i kommittéer m. m.

Ersättning för uppdrag i statliga kommittéer betalas f. n. normalt i form av dagarvode för de dagar under vilka arbete utförs. Det framgår av 2 och 3 §§ *förordningen (1978:45) om ersättning vid kommittéuppdrag* (se FST 1980/81¹ s. 227). Arvodet uppgår för ordförande och särskilda utredare till 80 kr. per dag, för ledamöter, sakkunniga, experter och sekreterare till 50 kr. per dag (4 §).

Dagarvodet innefattar enligt 5 § eventuell semesterersättning på det sätt som följer av särskilt kollektivavtal. Ett sådant avtal (SAV-cirkulär 1978 A 21 s. 8) har ingåtts mellan statens avtalsverk – numera statens arbetsgivarverk – samt de statsanställdas tre huvudorganisationer, dvs. Centralorganisationen SACO/SR, Statsanställdas förbund och TCO:s statstjänstemannasektion (TCO-S). Enligt avtalet innefattar dagarvodet semesterersättning enligt semesterlagen (1977: 480) med 12 %.

De angivna normerna för arvoderingen gäller sedan den 1 januari 1978.

I praxis tillämpas ofta en schablonberäkning av antalet dagar för vilka arvode ska betalas i samband med ett kommittésammanträde. Detta gäller dock bara i den mån en sådan beräkningsmetod anses leda till ett rimligt antal ersättningsberättigade dagar. En vanlig ersättning i en kommitté är därvid ett dagarvode för sammanträdesdagen plus tre dagarvoden för inläsningsdagar (jfr det sammanträdesarvode som betalas i statliga nämnder,

¹ Statens arbetsgivarverks publikation *Författningar om statligt reglerade tjänster* (LiberFörlag).

styrelser o. d., se s. 11. Om någon i kommittén har utfört ett speciellt arbete åt denna, t. ex. författat en underlagspromemoria, kan detta påverka beräkningen av antalet dagarvoden.

Den som arbetar i en kommitté kan enligt förordningen under begränsad tid utöver dagarvoden få ersättning för mistade avlöningsförmåner, om han eller hon är ledig från en anställning och arbetsgivaren gör avdrag på lönen (6 §). Föranleder uppdraget resor, utgår också resekostnadsersättning och traktamente enligt statens vanliga regler (7 och 8 §§).

Räkningar – som ska innehålla uppgift om det antal dagar under vilka arbete har utförts i uppdraget – ska granskas och atteras av kommitténs ordförande och sedan ges in till det departement som kommittén hör till (10 och 11 §§).

Föreskrifterna i förordningen tillämpas, i den mån regeringen inte bestämmer något annat, på uppdrag i kommittéer som har tillkallats eller inrättats av regeringen eller av ett statsråd efter bemyndigande av regeringen (1 §).

Det kan nämnas att de statliga myndigheterna får medge sina anställda befrielse från tjänstgöring (tjänstebefrielse) under den tid som behövs för att fullgöra kommittéuppdrag. Detta följer av 14 § sista stycket allmänna verksstadgan (1965: 600, paragrafen ändrad senast 1977: 831). Dessutom finns vissa möjligheter att bevilja tjänstledighet (jfr cirkuläret 1970: 388 om tjänstledighet med C-avdrag, m. m., ändrat senast 1980: 129).

Den som mera stadigvarande ska arbeta på hel- eller deltid åt en kommitté t. ex. som sekreterare blir oftast i stället för att arvoderas per dag anställd på en arvodestjänst i kommittén. Därvid utgår arvode som i allmänhet bestäms i form av månadslön. Beslut om detta tas i särskild ordning. Vidare kan det i speciella fall förekomma att t. ex. en forskare i stället för att få dagarvoden betalas med ett bestämt arvodesbelopp för ett expertutlåtande. För tydlighets skull bör kanske strykas under att ämnet för denna promemoria är sådana dagarvoden som utgår för uppdrag i kommittéerna.

De kommittéer som avses i promemorian är de vars arbetsformer m. m. regleras i kommittéförordningen (1976: 119, ändrad senast 1978: 911). Här bortses alltså från t. ex. sådana konsultuppdrag som uppkommer, när ett departement anlitar en fristående institution eller en enskild person att mot överenskommen ersättning utföra ett bestämt utredningsarbete.

Arvoderingen i statliga nämnder, styrelser m. m.

En fråga av visst intresse i sammanhanget är arvoderingen för andra statliga uppdrag än kommittéuppdrag, t. ex. ledamotskap i nämnder, styrelser, råd, delegationer e. d. Man bör dock ha i minne att det i fråga om uppgifter, ansvar, förordnandetid m. m. i regel finns viktiga skillnader mellan sådana uppdrag och kommittéuppdragen.

Arvodena för uppdrag i nämnder, styrelser etc. bestäms i särskilda regeringsbeslut. Arvodet kan därvid vara fastställt som ett visst belopp för varje sammanträdesdag, f. n. 260 kr. till ordförande och 200 kr. till personer i andra funktioner. Också andra arvoderingsformer förekommer för dessa bisysslor, t. ex. fasta månadsarvoden eller, i en del fall, dagarvoden enligt samma grunder som i 1978 års förordning.

2

Riksdagens uttalande

Riksdagen har den 18 december 1980 (rskr 1980/81:118) beslutat att som sin mening ge regeringen till känna vad som anförs om *ändrade riktlinjer för utgivande av arvoden i kommittéväsendet* i en reservation till finansutskottets betänkande 1980/81:15 om besparingar i statsverksamheten, m. m. Enligt reservationen skulle fr. o. m. den 1 januari 1981 ordförande, ledamöter, sakkunniga och särskilda utredare som fullgör offentliga utredningsuppdrag utan reduktion av lön från huvudarbetsgivaren inte längre uppbära dagarvode.

Till stöd för en sådan ändring betonas i reservationen det angelägna i att pröva alla möjligheter att minska kostnaderna för statsförvaltningen.

Beslutet innebär bifall till motionen 1980/81: 71 yrkande 3.

Motionärerna (s) anför följande motivering för sitt yrkande (s. 29).

Kommittéer som tillkallas av regeringen eller av statsråd efter regeringens bemyndigande för att utreda viss fråga består av ordförande och en eller flera ledamöter. Kommittéer kan biträdas av sakkunniga, experter och sekreterare. Utredning kan även utföras av särskild utredare. Ersättning för uppdrag utgår i form av dagarvode. Detta utgör 80 kr. om dagen för ordförande och 50 kr. om dagen för annan. I ett begränsat antal fall erhåller kommittémedverkande fast anställning i statsdepartementen. I dessa fall utgår särskilt fastställt arvode.

Ordförande, ledamot, sakkunnig, expert liksom särskild utredare har vanligen sin egentliga yrkesverksamhet förlagd till annan arbetsgivare. Genomgående gäller att sammanträden med offentliga kommittéer är förlagda till ordinarie arbetstid. Vidare gäller vanligen att deltagare i kommittéarbete ej får vidkännas avdrag på lön från ordinarie arbetsgivare för tid som åtgår för fullgörande av kommittéuppdraget.

Det statsfinansiella läget är nu hårt ansträngt. Med propositionen om besparingar i statsverksamheten kräver regeringen nya uppoffringar av breda folklager. För vår del finner vi det angeläget att i första hand alla möjligheter prövas att nedbringa kostnaderna för den egentliga statsförvaltningen. Mot denna bakgrund föreslår vi att ordförande, ledamöter, sakkunniga och särskild utredare, vilka fullgör offentligt utredningsuppdrag utan reduktion av lön från huvudarbetsgivaren, ej skall uppbära dagarvode. Dessa ändrade regler bör gälla fr. o. m. den 1 januari 1981 och avse såväl då arbetande som därefter tillkallade kommittéer. Besparingen för statsverket kan för helår beräknas till 25 milj. kr.

Finansutskottet

Finansutskottet hade för sin del hemställt att riksdagen skulle avslå motionen såvitt rör yrkandet om ändrade riktlinjer för utgivande av arvoden i kommittéväsendet.

Som skäl för utskottets hemställan anförs i betänkandet (FiU 1980/81:15 s. 12).

Arbetet i de statliga kommittéerna syftar till att förbereda regeringens förslag på olika områden. Kommittéerna tar fram och analyserar faktaunderlag. Med utgångspunkt från detta utformas förslagen. I kommittéerna ingår ofta företrädare för olika politiska partier och för stora intresseorganisationer. Personer med specialkompetens eller med praktiskt grundade erfarenheter kan knytas till kommittéerna. Därigenom skapas ett forum för en fruktbar diskussion av olika förslag redan på ett tidigt stadium. Kompromisser kan arbetas fram och förslagen kan förankras genom ett brett deltagande från berörda parter. Detta skapar samförståndslösningar som underlättar genomförandet av förslagen. Det finns enligt utskottet starka skäl för att kommittéerna får en bred förankring hos berörda parter.

Det har hävdats att de ersättningsregler som tillämpas i dag begränsar urvalet av ledamöter i kommittéerna. Enligt vad utskottet erfarit avser budgetministern att ta initiativ till en översyn av ersättningen till ledamöter i kommittéer med syfte att komma till rätta med de orättvisor som förekommer i dag. Utskottet förutsätter att reglerna för dagarvoden blir föremål för övervägande i detta sammanhang. Att redan den 1 januari 1981 införa ändrade regler för dagarvoden skulle ändra förutsättningarna för det kommittéarbete som pågår. Det bör därför inte ske. Kostnaderna för kommittéarvoden bör också, enligt utskottets mening, ställas i relation till de totala kostnaderna för kommittéväsendet. De utgör en obetydlig andel av dessa. Regeringen har varit mycket restriktiv med att tillsätta nya utredningar. Den ersättning i form av dagarvode som utgår till personer i de olika kommittéerna kan inte betraktas som orimligt hög mot bakgrund av att flertalet av dessa personer har annat förvärvsarbete som innebär att en stor del av förberedelsearbetet, inläsning av utredningsmaterial etc. för kommittéer får ske på fritid. Det bör också observeras att den i motion 71 angivna besparingseffekten av förslaget blir betydligt lägre sedan även återverkningarna på inkomstskatterna beaktats. Med det anförda avstyrker utskottet motion 71 yrkande 3.

Här kan skjutas in att vad som sägs om budgetministern i utskottsbetänkandet torde avse det statsråd som inom budgetdepartementet svarar för bl. a. frågor som rör arbets- och anställningsvillkor i offentlig anställning (personalministern).

Behandlingen i kammaren

Under debatten i kammaren utvecklades utskottsmajoritetens mening av ledamoten Eric Enlund (fp), som anförde bl. a. (snabbprot. 1980/81:54 s. 73).

Vad gäller det socialdemokratiska yrkandet angående utredningskommittéerna hänvisar vi till den översyn av gällande ersättningar för ledamöter i kommittéer som budgetministern har tagit initiativ till och som har till syfte att komma till rätta med de orättvisor som förekommer i dag. Utskottet förutsätter att reglerna för dagarvodena blir föremål för övervägande i det sammanhanget. Däremot anser vi det orimligt att redan den 1 januari 1981 införa ändrade regler för dagarvoden, som skulle ändra förutsättningarna för det kommittéarbete som pågår. Därför avstyrker vi detta yrkande.

Med yrkande om bifall till reservationen svarade Anita Gradin (s) följande (snabbprot. s. 88).

I motion 71 har vi socialdemokrater föreslagit en ändring av reglerna för erhållande av kommittéarvode fr. o. m. årsskiftet. Vi anser att ordförande, ledamöter, sakkunniga och särskilda utredare, som fullgör offentliga utredningsuppdrag utan att de erhåller löneavdrag från sin huvudarbetsgivare, inte bör erhålla dagarvode i fortsättningen. Förslaget skulle innebära en besparing på 25 milj. kr. för helt år. Tyvärr har inte utskottsmajoriteten velat gå med på denna besparing. Man kryper bakom detta att en översyn pågår.

I voteringen bifölls reservationen i denna del med 160 röster (144 s. 16 vpk) mot 159 (67 m, 58 c. 34 fp) för utskottets hemställan. En ledamot (s) avstod från att rösta. Frånvarande var 29 ledamöter (6 m, 6 c, 4 fp, 9 s, 4 vpk).

3

De årliga kommittékostnaderna

Fördelningen av departementens kostnader för kommittéväsendet under de två senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (jfr skr 1979/80: 103, 1980/81: 103).

	Milj. kr.		Andel i procent	
	1978/79	1979/80	1978/79	1979/80
Lön m. m. (inkl. 39 % lönekostnadspålägg)	90,5	98,9	45	44
Dagarvode (inkl. 39 % lönekostnadspålägg)	20,6	18,8	10	8
Reseersättningar	12,5	12,8	6	6
Tryckning	9,3	9,5	5	4
Konsultationer	42,2	64,9	21	29
Övriga administrativa kostnader	19,2	6,4	10	3
Bidrag till myndighet, institution m. m.	6,0	13,0	3	6
Summa	200,3	224,3	100	100

Dagarvodeskostnaderna uppgick sålunda till ca 21 resp. 19 milj. kr. per år, motsvarande 10 resp. 8 % av statsverkets totala kommittéutgifter. För jämförelsens skull kan man också peka på att t. ex. kostnaden för konsultationer 1978/79 var mer än dubbelt så stor och 1979/80 mer än tre gånger så stor som dagarvodeskostnaden.

Antalet kommittéer som enligt kommittéberättelsen fortsatte sin verksamhet efter den 1 juli 1979 var 295. Motsvarande siffra för tiden efter den 1 juli 1980 var 363. Antalet kommittéer i verksamhet efter den 1 januari 1981 har beräknats till 283.

I sistnämnda siffror ingår inte, som i sammanställningen ovan, det begränsade antal delegationer, expertgrupper m. fl. vars kostnader i kommittéberättelsen redovisas för de olika departementen under delrubriken Kostnader från kommittéanslaget under budgetåret för sakkunniga biträden inom departementet m. m.

4

Rättsläget efter riksdagens beslut

Det anförda riksdagsbeslutet är inte något normbeslut. Det kan inte heller betraktas som en bindande ändring av anslagsvillkoren för kommittéanslagen under löpande budgetår, eftersom sådana enligt 9 kap. 5 § regeringsformen bara kan ske "på tilläggsbudget". Beslutet är därför inte rättsligen bindande. Att ett beslut av förevarande slag saknar rättslig verkan framgår också av grundlagsmotiven (prop. 1973: 90 s. 322).

Riksdagsbeslutet får sålunda ingen verkan för utbetalningen av dagarvode i kommittéerna förrän regeringen ändrar de nu gällande föreskrifterna. Så länge arvodesreglerna i förordningen 1978: 45 består, är de med andra ord tillämpliga i nuvarande lydelse också efter årsskiftet 1980-1981.

Vid bedömningen av hur regeringen ska agera med anledning av riksdagsbeslutet måste man också beakta att det här är fråga om enskilda avtal mellan staten och de inom kommittéväsendet sysselsatta personerna. Dessa har alla åtagit sig sina uppdrag i medvetande om att särskild ersättning skulle utgå för deras arbete. Det kan därför hävdas att det av allmänna civilrättsliga grundsatser följer att arvodesreglerna inte utan vidare kan ändras på det sätt som anges i riksdagens beslut. En sådan omreglering av villkoren kräver med detta synsätt en föregående uppsägning eller liknande åtgärd från statens sida. I den mån t. ex. reglerna om varsel, överläggning, uppsägning, förhandling m. m. i lagen (1974: 12) om anställningskydd och lagen (1976: 580) om medbestämmande i arbetslivet därvid kan anses tillämpliga, måste statsmakten givetvis på vanligt sätt följa dem, innan någon försämring av villkoren kan genomföras.

Här kan anmärkas att de allra flesta som arbetar på deltid i en kommitté i allmänhet torde anses göra detta i egenskap av uppdragstagare, även om uppdraget i sak inte sällan kan ha en mer eller mindre uttalad anknytning

till någon statlig anställning. Men även där arbetsrättens regler inte är direkt tillämpliga anses dess principer kunna tjäna till viss ledning, när det gäller att behandla en del frågor i uppdragsförhållanden.

Den som tjänstgör på heltid i en kommitté, t. ex. som sekreterare, blir däremot som nämnts i regel anställd i kommittén med avlöningsförmåner-na reglerade i den anställningen. Också en bisyssla t. ex. som sekreterare eller sakkunnig kan i vissa fall konstituera en anställning (jfr AD 1977 nr 8).

Den närmare innebörden av riksdagens uttalande

Riksdagens förklaring, att dagarvodena fr. o. m. den 1 januari 1981 bör slopas för ordförande, ledamöter, sakkunniga och särskilda utredare som fullgör offentliga utredningsuppdrag utan att vidkännas något löneavdrag i sin huvudanställning, syftar till att minska utgifterna för det statliga kommittéväsendet. Uttalandet avser enligt ordalagen alla som med bibehållen lön i sin huvudanställning är verksamma i någon funktion i en kommitté utan att vara anställda där, möjligen med undantag för dem som är utsedda till experter eller sekreterare. Det är att märka att uttalandet enligt sin lydelse rör inte bara statstjänstemän. Det rör också alla andra offentliganställda och även de många privatanställda som fullgör uppdrag av olika slag i kommittéerna.

Bland de arbetstagare som torde omfattas av uttalandet kan nämnas sådana som är lediga från sin huvudanställning för politiska eller fackliga förtroendeuppdrag och som inte får vidkännas någon särskild minskning av sin lön från huvudarbetsgivaren för att de dessutom tjänstgör i en kommitté. En statsanställd, exempelvis, som är tjänstledig för att fullgöra ett uppdrag som riksdagsledamot, får enligt gällande kollektivavtal normalt behålla 20 % av sin lön i huvudanställningen, oberoende av om han eller hon samtidigt med riksdagsuppdraget fullgör kommittéuppdrag.

Bland fall som möjligen också torde avses med uttalandet om slopande av dagarvoden kan nämnas de där en offentligt eller privat anställd arbetstagare tillfälligt tar ut partiell eller hel tjänstledighet från sin huvudanställning för att fullgöra sitt uppdrag i kommittén, dock utan att vara anställd där. I sådana fall får uppdragstagaren visserligen normalt vidkännas löneavdrag i anställningen. Men som framgått har han eller hon enligt de nuvarande kommittéersättningsreglerna då vanligen rätt att via kommittéanslaget få inte bara dagarvode utan också full lönersättning.

Riksdagsuttalandet synes däremot inte vara avsett att gälla fria yrkesutövare, företagare, hemmakar, pensionärer och andra som utan att ha någon huvudanställning fullgör utredningsuppdrag åt staten.

Enligt vad den anförda motionsmotiveringen ger vid handen, är uttalandet begränsat till sådana kommittéuppdrag som lämnas av regeringen eller av ett statsråd efter bemyndigande av regeringen (jfr 1 § i 1978 års förordning). Sålunda åsyftar det inte andra statliga uppdrag, t. ex. ledamotskap i nämnder, styrelser etc.

Möjliga konsekvenser vid ett genomförande fullt ut av ett system i linje med riksdagsuttalandet

Riksdagens uttalande är anledning att här söka formulera en del frågor om de möjliga följderna av en reform i den riktning som riksdagen har angett. Utgångspunkten bör därvid för klarhetens skull vara tanken att helt slopa dagarvodena i kommittéerna och i fortsättningen bara behålla reglerna om ersättning för förlorad lön och för reskostnader o. d. – låt vara att en mer begränsad inskränkning i den nuvarande rätten till särskilt kommittéarvode naturligtvis också kan tänkas.

Till en början kan då konstateras att det kan finnas kommittéuppdrag som står i så nära samband med de ordinarie arbetsuppgifterna i en statlig tjänst, att de möjligen skulle kunna ses som en del av själva tjänsten. Fullgörandet av sådana uppdrag behöver nog inte alltid påverkas av ett slopande av dagarvodena. En del utredningsuppgifter torde sålunda ligga så nära den statliga tjänsten, att uppdragstagarna rimligen kan väntas vara beredda att fortsätta med kommittéarbetet även utan särskilt dagarvode. Det kan gälla exempelvis tjänstemän i chefsställning som i egenskap av ledamöter i en kommitté har att representera sin myndighet vid kommittésammanträden på dagtid. Men man kan förmodligen inte utesluta att ett slopande av kommittéarvodena i en del av de nu åsyftade fallen skulle kunna ge upphov till krav på kompensation i någon form även för kommittéarbete som i stort sett kan utföras inom ramen för vanlig arbetstid.

Vidare förhåller det sig i själva verket säkerligen så, att en omfattande del av kommittéarbetet utförs under tjänstemannens vanliga fritid också där uppdraget är direkt anknutet till en statlig tjänst. Det kan gälla t. ex. genomgång och granskning av material inför sammanträden eller inläsning av olika slags promemorior. Och i fråga om kommittéuppdrag som saknar anknytning till att uppdragstagaren har statstjänst får det i regel förutsättas att utredningsarbetet så långt möjligt förväntas äga rum utanför ordinarie arbetstid. Om man nu slopar kommittéarvodena, kan en följd möjligen bli att en del statstjänstemän med kommittéuppdrag blir mer benägna än f. n. att begära tjänstebefrielse eller tjänstledighet för att i större utsträckning kunna utföra uppdraget på dagtid, eftersom de har möjlighet att få eventuellt förlorade löneförhöjningar ersatta genom kommittén. Detta kan i sin tur i vissa fall leda till ökat tryck på myndigheten att förordna vikarier eller vidta andra administrativa åtgärder för att inte förlora i effektivitet. I andra fall kan ett slopande av kommittéarvodena föra med sig större uttag av övertid och därmed krav på kompensationsledighet eller övertidstillägg från dem som är berättigade till sådan gottgörelse. De statliga övertidstilläggen uppgår f. ö. enligt gällande kollektivavtal – utom i de lägsta lönegraderna – till högre belopp redan per timme än det arvode om 50 kr. som enligt 1978 års förordning utgår till kommittéledamöter m. fl. per dag då arbete utförs. Här finns alltså risker för att ökade kostnader uppstår för statsverket.

Det kan emellertid också konstateras att många kommittéuppdrag helt saknar anknytning till någon statlig tjänst. Till icke ringa del är det även personer utanför statsförvaltningen som är engagerade i kommittéarbetet. Det gäller personer från de politiska partierna, det kommunala området, folkrörelserna, arbetsmarknadens parter, näringslivet, de fria yrkena och samhället i övrigt.

I en del av dessa fall gäller det företrädare för sådana institutioner etc. som själva har intressen att bevaka i utredningsarbetet. Dessa uppdrag behöver kanske inte påverkas av ett slopande av kommittéarvodena. De förefaller på det sättet ganska jämförbara med sådana kommittéuppdrag som är nära anknutna till en statlig tjänst.

Bland de uppdragstagare i kommittéerna som kommer från andra håll i samhället än statsförvaltningen finns också åtskilliga som har anlitats utslutande på grund av personliga kvalifikationer och således inte i egenskap av representanter för någon intresseorganisation eller liknande. När det gäller sådana personer, får man nog räkna med att ett avskaffande av arvodena i stor utsträckning kan få till följd att staten går miste om goda krafter för utredningsarbetet.

Det anförda leder till frågan, om inte ett arvodesfritt system i många fall kan förväntas göra det betydligt svårare för staten att i fortsättningen smidigt rekrytera kvalificerade personer för utredningsarbete. Och om man inte lyckas få tillräcklig tillgång till kvalificerade utredare m. fl. för uppgifter som anses angelägna för samhället, måste man hitta andra vägar att få arbetet utfört. Ett sätt skulle kunna vara att oftare förlägga utredningsarbetet till regeringskansliet eller andra statliga myndigheter. Men en sådan om-disponering har sina givna nackdelar och torde dessutom ställa sig dyrare än nuvarande ordning. Det sistnämnda gäller i än högre grad en övergång till ökad användning av externa konsulttjänster för utredningsuppdrag.

Vill man bedöma den eventuella nettovinst som staten skulle kunna göra genom en reform i linje med riksdagsbeslutet, räcker det inte att från bruttobesparingen dra minskningen av statsverkets skatteinkomster. Man måste också på något sätt ta hänsyn till den försämrade effektivitet och de ökade kostnader för statsverket som kan uppstå. Först därefter kan man på ett meningsfullt sätt besvara frågan, om ett arvodeslöst system i praktiken skulle ställa sig effektivare och billigare än det nuvarande dagarvodes-systemet eller något annat liknande system.

Pågående översynsarbete

Inom budgetdepartementets personalenheter (B/P) har en allmän översyn av utformningen och storleken av ersättningarna för olika statliga bisysslor nyligen påbörjats. SACO/SR har vidare hösten 1980 påkallat överläggningar om en ändring av såväl dagarvodena för kommittéuppdrag som arvodena för andra statliga uppdrag, t. ex. i nämnder och styrelser. Be-

handlingen av dessa frågor kan beräknas bli avslutad tidigast vid halvårsskiftet 1981.

I sammanhanget bör också nämnas att ett handlingsprogram för att se över och effektivisera kommittéverksamheten just nu förbereds inom regeringskansliet.

Handläggning

Riksdagsuttalandet får ses som ett önskemål från riksdagens sida att regeringen ändrar sina föreskrifter om dagarvoden för kommittéuppdrag.

Inför den fortsatta hanteringen av frågan i vilken utsträckning tillräckliga skäl kan tala för att man för framtiden överger systemet med särskilda arvoden för statliga kommittéuppdrag förefaller det lämpligt att synpunkter från ett antal myndigheter och organisationer inhämtas, lämpligen på grundval av denna departementspromemoria.

En sammanställning av enkäten om kommittéarvodena

Departementspromemorian (Ds B 1981: 2) har legat till grund för en enkät från budgetdepartementet till ett antal myndigheter och organisationer, som därvid tillställts fem frågor, nämligen

1. Är det nuvarande systemet enligt Er mening tillfredsställande?
2. Om inte, vilka brister anser Ni att det har?
3. Kan man tänka sig att begränsa kretsen av ersättningsberättigade och i så fall hur?
4. Vilka alternativ till det nuvarande arvodessystemet kan vara värda att överväga?
5. Vilka konsekvenser skulle enligt Er mening ett totalt slopande av dagarvodena i kommittéerna få?

De svar som har kommit in till departementet innehåller följande.

Regeringsrättens ordförande: Flertalet regeringsråd har eller har haft kommittéuppdrag, i allmänhet som ordförande. Eftersom regeringsråden tjänstgör i kollegial domstol efter ett bestämt schema och vikarier för regeringsråd inte får finnas, utför regeringsråd kommittéarbete uteslutande på fritid. Löneavdrag är således inte aktuellt. – Det nuvarande systemet är från vår synpunkt tillfredsställande, bortsett från att dagarvodet för den som i likhet med oss utför kommittéarbete på fritid är alldeles för lågt. – Med nuvarande system och höjd på arvodena får staten i ärenden som måste särskilt utredas genom kommittéväsendet utfört ett kvalificerat arbete till billigt pris. Alternativet skulle vara att avsevärt utöka personalen i departementen eller eventuellt inrätta ett särskilt utredningsverk. – Konsekvenserna av att helt slopa dagarvodena i kommittéer skulle bli förödande, förmodligen skulle hela det oundgängliga kommittéväsendet upphöra att fungera. I vart fall skulle inte något regeringsråd ställa upp som kommittéordförande. F. ö. är svårt att tänka sig att någon skulle vilja ta på sig krävande och kvalificerade arbetsuppgifter som ordförande i kommitté eller som ensam sakkunnig vid sidan av sitt ordinarie arbete utan att få ett öres ersättning, bara därför att han inte får avdrag på lönen. – Vad som möjligen kan ha föresvävat motionärerna är huruvida de experter och ledamöter som sätts in i kommittéer såsom representanter för departementen skall ha kommittéarvode, då det kan hävdas att deras arbete i kommittén är en del av deras ordinarie arbete. Genom den allmänna utformningen av motionärernas förslag har detta emellertid kommit att skjuta långt över målet.

JK: Det nuvarande systemet är inte helt tillfredsställande. En brist i systemet är att utformningen av bestämmelserna om ersättning i form av dagarvoden ger möjlighet till olika debiteringssätt. I vissa kommittéer tillämpas den i promemorian beskrivna ordningen att ersättning debiteras med ett dagarvode för sammanträdesdag plus tre dagarvoden för inläsningsdagar. Andra kommittéer, även sådana med likvärdigt arbete och arbetssätt, tillämpar andra metoder som innebär en högre debitering. Exempel lär förekomma där dagarvode debiteras för årets samtliga dagar trots att arbetet inte bedrivs på annat sätt än i kommittéer som debiterar enligt den först beskrivna metoden. Det sagda innebär att likvärdigt arbete inte blir ersatt på samma sätt. — Enligt min mening är det inte lämpligt att begränsa kretsen av ersättningsberättigade. — För att undvika sådan olika tillämpning av bestämmelserna om ersättning i form av dagarvoden som jag nämnt förordar jag att bestämmelserna ändras så att dagarvode endast utgår för sammanträdesdag. För att beakta att ersättning även bör utgå för inläsningstid bör dagarvodet för sammanträdesdagen bestämmas till ett belopp motsvarande exempelvis fyra dagarvoden. Med utgångspunkt från det nuvarande dagarvodesbeloppet, 50 kronor, skulle dagarvodet i detta fall bli 200 kronor och endast utgå för sammanträdesdag. Ersättning för inläsningstid blir således inbakad i sammanträdesarvodet. Arvoderingen kommer härigenom att likna den som kan gälla för uppdrag i nämnder, styrelser och liknande. En sådan ordning skulle innebära att deltagare i alla kommittéer ersätts på ett sinsemellan rättvist sätt. Sammanträdesarvodet bör vara det samma för samtliga de ledamöter som inte innehar arvodes tjänst, således även för ordföranden. Ordföranden i kommittén bör dock i likhet med vad som nu är fallet ha en högre ersättning för sitt arbete än övriga ledamöter. I stället för att som för närvarande låta dagarvodet vara något högre för ordföranden än för övriga ledamöter vill jag föreslå att det till ordföranden i kommittén skall, utöver det ovan nämnda sammanträdesarvodet, utgå även ett fast månatligt arvode. Som skäl för att skillnaden i ersättning mellan ordförande och övriga ledamöter skall utgå på nämnda sätt vill jag framhålla att ordförandeskapet i en utredning innebär att han mer eller mindre ständigt får ta tid i anspråk för kommittén såsom för samråd med sekreteraren, betydligt mera arbete för studium av sakområdet än som krävs av övriga ledamöter, informationsverksamhet m. m. Även förslaget i denna del innebär att ersättning kommer att utgå på ett mera rättvist sätt. Förslaget med ett sammanträdesarvode kombinerat med ett månadsarvode kan också tänkas kunna tillämpas på sekreterare som inte är arvodesanställd i kommittén. I det fall en ledamot i kommittén utför något särskilt arbete för kommittén skulle man också kunna tänka sig att samma månadsarvode eller del därav utgår för den tid arbetet tar i anspråk. — Ett totalt slopande av dagarvodena i kommittéerna kan utan tvekan väntas få den konsekvensen att det blir i det närmaste omöjligt att få personer som är villiga att åta sig sådant arbete eller att personer som har möjlighet därtill

kommer att begära övertidsersättning från sin arbetsgivare för det ordinarie arbete som måste tas igen på övertid. Sådan övertidsersättning torde bli betydligt dyrare än ett arvode enligt nyss förordade grunder.

DV: Några större nackdelar med det nuvarande systemet har inte märkts hos DV. Systemet är flexibelt. I och med att ingen tidredovisning eller dylikt erfordras torde det också vara relativt lättadministrerat. — De brister som finns är väl närmast att det är svårt att få en "rättvis" ersättningsnivå. — Den grupp för vilken det ligger närmast till hands att avskaffa kommittéarvodena är den för vilken arbetsuppgiften kan anses ingå i tjänsten. Ett avskaffande av arvodena för denna grupp skulle emellertid resultera i krav på kompensation på annat sätt, exempelvis lindring i arbetsbördan för det ordinarie arbetet, vilket med säkerhet blir dyrare för statsverket. Därtill kommer att kraven på lättnad i arbetsbördan kan förorsaka administrativa problem i form av exempelvis omlottning av mål som bara det kan förta effekten av en del av de inbesparade kommittéarvodena. Principen för kommittéarvoden kan jämföras med vad som gäller om uppdrags-tillägg. — Även med de brister som finns i nuvarande system har DV inte kunnat finna något bättre system att föreslå och som uppfyller kraven att vara lättadministrerat och åstadkomma lägre totala kostnader för statsverket utan att rekryteringen till uppdrag försvåras. — Det är troligt att villigheten att åta sig uppdrag i kommittéer och utredningar minskar, om dagarvoden slopas. Detta medför i sin tur att beslutsunderlaget blir mer begränsat. Framförallt är risken stor att man mister de som inte kan åläggas att i tjänsten delta i kommittéer. Man får inte heller bortse från att benägenheten från kommittéledamöter att begära ersättning för utförande av särskilda arbetsuppgifter kommer att öka om kommittéarvodet tas bort. Avslutningsvis vill DV framhålla att det är av vikt att folk får en rimlig ersättning för det arbete som utförs i kommittéer och utredningar. Skall man få med de personer man önskar, måste man vara beredd att utge någon form av ersättning.

SJ: Vid SJ utgår dagarvode enligt förordningen (1978: 45) om ersättning vid kommittéuppdrag endast till ordförande och ledamot i förslagskommitté. På grund av den ringa omfattningen av arvodet vid SJ saknas tillräcklig erfarenhet för att kunna bedöma vilka konsekvenser ett slopande av dagarvodena skulle få eller i övrigt lämna några ingående synpunkter på arvodena. — Allmänt kan dock sägas dels att ett slopande av arvodet i ovannämnda fall vid SJ inte torde få några särskilda konsekvenser och dels att arvodet bör behållas som den lilla "gest" det är — det motsvarar ju inte ens en timmes övertidstillägg — i de fall där kommittéuppdrag (motsvarande) är av den arten att fritid i viss utsträckning måste tas i anspråk för arbete, förberedelser e. d.

Statskontoret: Ett stort antal frågor av väsentlig betydelse för vårt samhälle utreds inom kommittéväsendet. Det är därför utomordentligt viktigt att vi har kommittéer av hög kvalitet och att de produkter som de utarbetar är just så gedigna som de avhandlade frågornas betydelse kräver. En förutsättning för en hög kvalitet på kommittéväsendet är att regeringen har stor frihet när den utser ordförande och ledamöter. Ett villkor för att produkterna skall bli av hög klass är vidare att ordförande och ledamöter är aktivt engagerade i kommittéarbetet. Det är enligt vår uppfattning främst dessa som ska driva kommittéarbetet framåt. Sakkunniga och experter representerar i de flesta fall myndigheter och organisationer som får tillfälle att redovisa sina ståndpunkter genom remissförfarandet. – Vi delar helt den analys av nuvarande situation som görs i promemorian och vi anser att bedömningen av konsekvenserna av en förändring enligt riksdagens uttalande är rimlig. Vi vill dock i detta sammanhang särskilt stryka under två saker. Det ena rör de årliga kommittékostnaderna. Tabellen i avsnitt 3 i promemorian visar att kostnaderna för dagavode till ordförande och ledamöter minskat relativt sett de senaste åren medan kostnaderna för konsultationer ökat kraftigt. Vi anser att det är en oroande utveckling om man kan tolka dessa fakta så att konsultengagemanget ökar på bekostnad av ledamöternas engagemang. Det är som vi tidigare anförde ledamöternas engagemang som är väsentligt för produkternas kvalitet. Att anlita konsulter är dessutom dyrt. I den mån en kommittés resurser inte är tillräckliga bör man enligt vår uppfattning inte i första hand anlita konsulter utan istället ge uppdrag till myndigheter med utredningskompetens eller med kompetens inom aktuellt område. – Det andra som vi vill peka på rör statsmaktens eventuella skyldigheter enligt arbetsrättslig lagstiftning vid en förändring av ledamöternas arbetsvillkor. Enligt promemorian är de flesta ledamöter att anse som uppdragstagare. Trots detta kan de enligt vår mening vid en rättslig prövning vara att anse som arbetstagare i civilrättslig mening (prop. 1975/76: 105 s. 395). I sådant fall måste statsmakten vid en förändring enligt riksdagens uttalande följa de regler som finns i bl. a. medbestämmandelagen och lagen om anställningsskydd innan villkoren kan ändras. – Vi anser att nuvarande system för arvodering av kommittéledamöter är bra. De brister som finns rör inte själva systemet för arvodering. Däremot anser vi att det är en brist i dagens kommittéväsende att man i så stor utsträckning är beroende av insatser från sakkunniga, experter och konsulter. Man bör sträva efter att begränsa antalet sådana av de skäl vi anför tidigare. Konsultinsatser är dessutom mycket kostsamma och konsulter kan inte förutsättas driva arbetet framåt i samma utsträckning som kommittéledamöter eller en expertmyndighet. Genom att begränsa antalet sakkunniga, experter och konsulter begränsar man kretsen av ersättningsberättigade. En sådan kvantitativ begränsning är enligt vår uppfattning möjlig att genomföra. Så vitt vi kunnat finna har det relativa antalet enmansutredningar ökat under senare år. Samtidigt har dock den eventuella

besparingseffekt detta kan ha haft motverkats av att ett ökat antal sakkunniga och experter har knutits till kommittéerna. Vi anser att det nuvarande systemet med dagarvode är ändamålsenligare än andra system, t. ex. att arvodera ledamöter med en klumpsumma. De konsekvenser ett slopande av dagarvodena får och som anges i promemorian är enligt vår mening rimliga och troliga. Vi menar att beskrivningen i promemorian är både riktig och fullständig.

RRV: RRV har inget att invända mot de slutsatser och bedömningar rörande innebörden och konsekvenserna av riksdagens beslut som redovisas i promemorian. Enligt RRV:s uppfattning bör frågan om begränsning av dagarvodena med utgångspunkt från vad som framkommer i promemorian inte behandlas separat utan ingå som en del i den översyn av kommittéväsendet som f. n. pågår inom regeringskansliet. Inom ramen för detta arbete kan det bli aktuellt att pröva även andra sätt att uppnå de besparingar som eftersträfvats med riksdagsbeslutet. Exempel på detta kan vara att begränsa antalet offentliga utredningar. – Utifrån RRV:s erfarenheter av systemet med dagarvoden har verket inte funnit några avgörande olägenheter med nuvarande utformning. Systemet är administrativt enkelt och flexibelt. Ersättningen kan variera med hänsyn till den prestation uppdragstagaren utför. – Att begränsa kretsen av ersättningsberättigade är enligt RRV:s mening förenat med vissa praktiska svårigheter. Minskningen av den ersättningsberättigade gruppen kan av flera skäl vara svår att genomföra. För gruppen statliga tjänstemän kan ett borttagande av ersättningen fordra förhandlingar med löntagarorganisationerna. En begränsning torde också innebära mer administrativt arbete för att pröva gränsfall etc. Någon större besparing torde sannolikt inte uppstå, snarare föreligger risk för att resultatet blir det motsatta. – Alternativ till det nuvarande arvodessystemet är naturligtvis tänkbara. Ett alternativ kan vara att i förväg fastställa ersättningens storlek exempelvis som görs vid konsulterställningar. Förslaget kan dock medföra ökade administrativa kostnader jämfört med det nuvarande systemet. – RRV instämmer i promemorians bedömning av konsekvenserna av att helt slopa systemet med särskilda arvoden. En konsekvens av ett slopande av dagarvodena kan bli att fler utredningsuppdrag läggs på myndigheterna, vilket också framförts i promemorian. Även om särskilda medel skulle ställas till förfogande för varje utredningsuppdrag, föreligger risk att myndigheterna tvingas eftersätta den ordinarie verksamheten för att kunna utföra utredningsuppdragen. Slutligen vill RRV anför att ett avskaffande av dagarvodena sannolikt kan kringgåas relativt enkelt. Risk föreligger att andra ersättningsformer kan bli administrativt kostsammare, vilket även kan få till följd att totalkostnaden ökar.

RSV: RSV:s synpunkter har i första hand begränsats till vad som kan vara aktuellt för statligt anställd personal. RSV:s avdelningschefer har be-

retts tillfälle att yttra sig över den remitterade promemorian. Frånsett framförda åsikter att inläsningsersättningen borde höjas i många fall och att ordförandearvodena är för låga med hänsyn till det ansvar som är förknäat med uppdraget, kan de synpunkter på arvoderingsystemet som kommit fram ge följande svar på de ställda frågorna. – Ett system med viss ersättning för de medverkandes arbete är lämpligt. Det nuvarande systemet kan dock modifieras på några punkter. – Arbetet med att gå igenom och granska material inför ett kommittésammanträde torde i de allra flesta fall ske utom kontorstid. Sammanträdet förläggs däremot i flertalet fall till kontorstid. Den normalersättning i form av särskilda dagarvoden som utgår för inläsning av material m. m. inför ett sammanträde anses inte tillfredsställande i förhållande till den arbetsinsats som i allmänhet läggs ner. Den ersättningen bör finnas kvar, varvid en viss förhöjning bör övervägas. Det kan däremot ifrågasättas, om sammanträdesarvodena skall avskaffas för kommittépersonal som är statligt anställd. – Det finns mycket som talar för att dagarvoden inte bör utgå till ledamöter eller experter i en kommitté, när deltagandet i kommitténs arbete närmast får ses som en direkt följd av den tjänst eller arbetsuppgift personen har hos exempelvis en myndighet. I sådana fall kan deltagande i kommittéarbetet ses som ett direkt tjänsteåliggande. I detta sammanhang är det motiverat att göra en jämförelse med arbetet i anslutning till utredningsuppdrag som tilldelas verket som sådant. Som exempel härpå kan nämnas det s. k. RS-projektet och den f. n. aktuella bankränte- och premieobligationsutredningen (BROPO). Ersättning utgår inte i dessa utredningar till deltagande verksanställda. – Det anförda ger anledning att som alternativ till det nuvarande arvodesystemet framföra förslaget att låta vissa utredningsuppdrag bli tjänsteåligganden. Det avgörande bör emellertid vara att utredningsuppdrag av vad slag det vara må är ett förtroendeuppdrag för personer med särskilda kvalifikationer att åstadkomma ändamålsenliga lösningar på de aktuella problemen. Detta bör markeras genom att ersättning alltid utgår till alla medverkande. Detta synes motiverat även från rättvisesynpunkt. De i utredningsarbetet engagerade ledamöterna, experterna och sakkunniga torde nämligen delta under i stort sett samma villkor oavsett om de är stats- eller kommunaltjänstemän eller privat anställda. Som ett alternativ till inläsningsarvoderingen efter nuvarande grova schablonregler borde man enligt RSV:s åsikt kunna överväga en ersättning som är i större utsträckning relaterad till den arbetsinsats som verkligen behöver göras. Det kunde i så fall uppdras åt ordföranden i en kommitté att inom vissa av regeringen givna ramar bestämma ersättningen i det enskilda fallet. Ett annat sätt skulle vara att låta den som har kommittéuppdrag skriva räkning på det förberedelsearbete som utförts under icke tjänstetid. – Ett slopande av kommittéarvodena, innebärande att arbetet närmast skulle utföras gratis och av helt ideellt intresse, skulle enligt RSV:s åsikt leda till stora svårigheter att få tag i kvalificerade ledamöter, sakkunniga och experter. Om man söker möta sådana

svårigheter genom att i större utsträckning bevilja tjänstledigheter för statligt anställda som utför kommittéuppdrag och medge dem (högre) ersättning för förlorade löneförmåner, skapar man ett system som blir administrativt krångligt och kan föra med sig behov av en kontrollapparat. Sammanfattningsvis kan konstateras att tänkbara alternativ till rådande arvodessystem för kommittéarbete synes leda till större kostnader än det nuvarande dagarvodessystemet.

SAV: De i promemorian behandlade frågorna synes inte avse personer som arbetar i kommitté i egenskap av arbetstagare i kommittén utan endast dem som arbetar där i egenskap av uppdragstagare (promemorian avsnitt 4). *SAV* vill med anledning härav framhålla att verket inte har befogenhet att sluta kollektivavtal om ersättning till dessa personer i deras egenskap av uppdragstagare. – *SAV* har inte erfårit några brister i det nuvarande systemet med kommittéarvoden. Inte heller finner *SAV* det möjligt att föreslå någon begränsning av kretsen av ersättningsberättigade eller att föreslå några sådana alternativ till det nuvarande arvodessystemet som skulle kunna medföra lägre kostnader. – Ett totalt slopande av dagarvodena skulle utan tvivel minska möjligheterna att rekrytera dugliga personer till kommittéerna och därmed inverka negativt på effektiviteten i kommittéarbetet. *SAV* ansluter sig alltså till den bedömning som görs i promemorian på denna punkt. Det kan tilläggas att, om en skyldighet att arbeta i kommitté i stället infördes i anställningsavtalen för statligt lönereglerade tjänstemän och arvodena alltså slopades för dessa, detta skulle kunna framkalla krav på bättre förmåner i själva anställningen. Den besparing som skulle nås genom sloandet av arvodena för nämnda tjänstemän skulle därigenom kunna gå förlorad.

SAMN: Nuvarande dagarvodesbelopp är inte stort, särskilt inte efter skatt. Beloppet kan sägas tjäna som ett litet stimulansbidrag till de arbetstagare som deltar i kommittéarbete. – Vid sidan av dagarvodessystemet har meritaspekten betydelse för statens möjligheter att rekrytera kvalificerade personer för utredningsarbete. Meritaspekten är inte oväsentlig. Som framgår av promemorian kan ett arvodesfritt system förväntas göra det svårare för staten att i fortsättningen smidigt rekrytera kvalificerade personer för utredningsarbete. Sannolikt kommer äldre och mer erfarna personer inte lika villigt som tidigare att åta sig utredningsuppdrag. Däremot har ett slopande av dagarvodena kanske inte lika stor betydelse för yngre personer för vilka meritaspekten väger tungt. Å andra sidan har de lägre bruttolön. – I promemorian har bl. a. framhållits att ett slopande av arvodessystemet skulle kunna medföra ett större uttag av övertid och därmed krav på kompensationsledighet eller övertidstillägg. Yngre offentliganställda personer har ofta sådant löneläge att de är berättigade till sådan gottgörelse. Nuvarande arvodessystem har säkerligen fört med sig att många som i

praktiken har arbetat övertid har avstått från att begära kompensationsledighet eller övertidsersättning. Det är bl. a. därför inte osannolikt att ett slopande av arvodessystemet skulle medföra ökat uttag av övertidsersättning och därmed ökade kostnader för statsverket. – Mot bakgrund av vad som sagts är gällande dagarvodessystem egentligen ett ganska billigt sätt för staten att finansiera en statlig verksamhet som ligger utanför departement och myndigheters ordinarie verksamheter. – Det nuvarande arvodessystemet är enligt SÄMN:s mening tillfredsställande. SÄMN kan inte finna några skäl som skulle motivera att begränsa den nuvarande kretsen av ersättningsberättigade. Inte heller kan SÄMN finna några alternativa system som är mindre kostnadskrävande än det nuvarande. Som framgår av SÄMN:s svar i övrigt kan svårigheter uppstå att rekrytera väl kvalificerade personer för utredningsarbete.

UHÄ: Det nuvarande systemet med kommittéarvoden är enligt UHÄ:s mening i huvudsak tillfredsställande. Arvodet utgör trots sin begränsade storlek en viktig markering i psykologisk mening. – Ett slopande av arvodena skulle enligt UHÄ:s mening tveklöst få negativa konsekvenser. Personer som anlitas uteslutande på grund av personliga kvalifikationer skulle med all säkerhet inte ställa sig till förfogande om arvodet slopades. UHÄ vill framhålla att t. ex. många högskoleforskare engageras i kommittéer utan att det på något sätt är möjligt att se denna medverkan som något som utförs inom ramen för tjänsten. I dessa fall torde ersättning i särskild form vara helt nödvändig. – I fråga om personer som anlitas för kommittéuppdrag i egenskap av företrädare för sin myndighet eller dess verksamhetsområde får kommittéarvodet f. n. ses som en smidig form för att – utan ingrepp i myndighetens budget och verksamhetsplanering – lösa frågan om ersättning för det merarbete som uppstår. Om arvodet tas bort, måste engagemang av detta slag i princip bli frågor om uppdrag från regeringen till ledamotens myndighet och kostnaderna för ledamotens arbetsinsats måste tas med i myndighetens verksamhetsplanering. Det är rimligt att anta att mera omfattande uppdrag av detta slag – på samma sätt som i dag särskilda utredningsuppdrag till olika myndigheter – föranleder krav på ekonomisk kompensation från myndighetens sida för att täcka det bortfall av resurser för den reguljära verksamheten som uppdraget annars innebär. Det skall också framhållas att konsekvenserna av en ordning med större uttag av övertid för att klara kommittéuppdrag med befintliga personalresurser ingalunda torde bli gynnsamma statsfinansiellt. Ett slopande av arvodet skulle säkert också öka benägenheten hos en del statstjänstemän att begära tjänstledighet för att utföra kommittéuppdrag på dagtid. Detta kan medföra ökat tryck på myndigheten att förordna vikarier eller göra andra personaladministrativa åtgärder. Det finns också risk för att härigenom negativa konsekvenser uppstår när det gäller immateriella frågor som inte direkt går att mäta, såsom sämre effektivitet och kvalitet i tjänsteutövning-

en. – Från rättslig synpunkt lär regeringen inte heller ensidigt kunna ändra anställningsvillkoren för de uppdragstagare som redan fått sina uppdrag utan att i så fall vidta någon form av uppsägning av uppdragsavtalet. – UHÄ anser sammanfattningsvis förslaget att slopa arvodet orealistiskt och inte ägnat att minska statsverkets kostnader och avstyrker därför förslaget. – Det kan i detta sammanhang nämnas att UHÄ ofta tillämpar grunderna för kommittékungörelsen. Om kommittéarvodena slopas torde UHÄ för sin del inte kunna arvoda enligt nu gällande regler. Vad som i det föregående sagts gäller alltså även arbetsgrupper m. m. inom UHÄ.

SIND: Nuvarande system är inte helt tillfredsställande. Den formella konstruktionen med dagarvoden för tanken mot att arvoden skulle utgöra ersättning för arbetsinsatser under ett visst antal dagar. Praxis har ju utvecklats med särskilda inläsningsdagar inför kommittésammanträden. Detta faktum tillsammans med att vissa personer som medverkar i ett flertal kommittéer eller eljest gör större arbetsinsatser måste för att få en rimlig ersättning kvittera ut ett stort antal arvoden – kanske i något fall fler än antalet dagar per kalenderår – kan måhända av allmänheten missuppfattas och förefalla stötande. Att sedan systemet med dagarvoden används som avlöningsförstärkning för vissa tjänstemän inom departement och myndigheter gör ju inte systemet smakligare i den mån vederbörande tjänsteman knappast inte har någon annan kontakt med aktuell kommitté än när det gäller att kvittera ut överenskomna dagarvoden. Förfaringssättet är inte särskilt inspirerande för övriga förordnade i kommittén. Rent administrativt förefaller systemet dessutom krångligt och bör ses över i syfte att åstadkomma förenklingar. – Om kommittéerna sammansätts med personer som förväntas kunna och vilja göra en aktiv insats bör ersättning utgå till samtliga. Även om beloppet är obetydligt är det psykologiskt viktigt som en uppmuntran och stimulans. Insatser på fritid torde i regel krävas av ledamöter och övriga även om sammanträdena hålls på dagtid – om inte annat så för att hinna med det ordinarie arbetet. Detta motiverar också att viss ekonomisk kompensation utgår. Ett annat sätt att minska kostnaderna för kommittéväsendet är ju att tillsätta färre kommittéer och i stället utnyttja myndighetsresurser samt i högre grad använda remissförfarande. – De oegentligheter och brister som påpekats bör rättas till. För ordföranden, ledamöter och experter som gör större arbetsinsatser skulle ett system med särskilda arvoden möjligen vara att föredra. I övrigt bör nuvarande system med dagarvoden kunna tillämpas. Måhända vore det bättre att höja det nuvarande dagarvodet och i stället ta bort systemet med inläsningsdagar inför kommittésammanträden. – Om inte ersättningsfrågan löses på annat sätt än med ett totalt slopande av dagarvodena, blir det troligen mycket svårt att rekrytera ordförande och andra nyckelpersoner. Något som till effekt troligen också ger sämre kvalitet på utredningsarbetet och på betänkandena.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län: Inskränkningen avser arvoden till personer som är engagerade i statliga kommittéuppdrag och länsstyrelsen som myndighet saknar således administrativa erfarenheter i denna fråga. I vissa fall utnyttjas länsstyrelsetjänstemän som kommittéledamöter, experter och sekreterare i statliga kommittéer. Omfattningen har emellertid varit sådan att dessa uppdrag kunnat genomföras utan obehag för länsstyrelsen. Mot denna bakgrund är länsstyrelsens bedömning att det nuvarande systemet fungerar tillfredsställande. – Den begränsning som bör kunna övervägas, när det gäller kretsen av ersättningsberättigade, är antalet ledamöter och experter som kallas till ett visst kommittéarbete. Givetvis bör också i varje enskilt fall prövas huruvida ny kommitté bör tillsättas för ett speciellt utredningsuppdrag. I ökad utsträckning bör därvid också kunna prövas huruvida en redan tidigare tillsatt kommitté kan ta hand om ett utredningsbehov som senare uppkommit. – Den synpunkt som länsstyrelsen vill ta upp beträffande frågan om alternativ till det nuvarande systemet är att en bestämning är viktig av vilken omfattning ett expert- eller sekreteraruppdrag skall ha för att motivera tjänstledighet. Om uppdraget tar längre tid i anspråk på hel- eller deltid, bör givetvis tjänstledighet och löneersättning från kommittén aktualiseras. Två skäl talar för detta. För det första är det ur redovisningssynpunkt korrekt att uppdrag och tjänster belastas med de verkliga kostnaderna i så stor omfattning som möjligt, med hänsyn dock taget till praktiskt administrativa begränsningar. För det andra bedöms det vara skäligt att den myndighet som ställer tjänsteman till förfogande för utredningsuppdrag ges möjlighet att kunna ersätta bortfallet i personalresurs utan ökad ekonomisk belastning. Denna fråga berör dock inte arvodesfrågan som sådan, då departementspromemorian anger att det vanligtvis ges rätt till både full löneersättning och dagarvode i sådana fall. – Den dominerande risken med ett totalt slopande av arvoden – vilken av länsstyrelsen bedöms som synnerligen allvarlig – är att ett sådant kommer att innebära stora svårigheter att rekrytera kvalificerade personer till kommittéuppdrag. Med hänsyn till samhällets ökande behov av beslutsunderlag med hög kvalitetsnivå vore detta en olycklig utveckling. Den blygsamma besparing som kan göras för kommittéväsendet står inte i rimlig proportion till de negativa effekter i form av en kvalitetsförsämring i viktigt beslutsunderlag som torde bli en realitet om dagarvodena slopas. Detta kan innebära mångfaldigt ökade kostnader i vissa fall. Länsstyrelsen vill här också framhålla att deltagande i kommittéarbete för länsstyrelsens tjänstemän innebär positiva effekter ur utvecklings- och kunskapsuppbyggnadssynpunkt, vilket kommer myndigheten och hela samhället till del.

Jämställdhetskommittén: Kommittén har självfallet förståelse för det angelägna i att pröva alla möjligheter att minska kostnaderna för statsförvaltningen. Även kostnaderna för kommittéväsendet bör därvid noga

övervägas. Den del av kostnaderna för kommittéväsendet som belöper på dagarvodena utgör en förhållandevis liten andel av de totala kostnaderna, för närvarande cirka 8 procent. För att få avsedd effekt, nämligen att spara på statens utgifter, har det enligt kommitténs uppfattning ganska ringa betydelse att enbart skära ned kostnaderna för dagarvodena utan att samtidigt se över statsverkets totala utgifter för kommittéväsendet. Till de negativa konsekvenserna att helt slopa dagarvodena återkommer kommittén nedan. – Budgetdepartementets promemoria visar på en nedgång i antalet kommittéer från 363 den 1 juli 1980 mot 283 den 1 januari 1981. Enligt kommitténs uppfattning nås den bästa besparingseffekten om antalet kommittéer successivt minskar genom att stor försiktighet iakttas vid tillsättande av nya kommittéer. Om det uppstår behov av utredningar på vissa områden och i vissa frågor, bör det noga övervägas, om sådana skall ske i form av arbete i en ny kommitté. Tillsätts en kommitté, bör den ges i uppdrag att arbeta efter en tidsplan som fastställs i samråd med vederbörande departement. – Vad härefter angår enkäten har kommittén funnit det angeläget att i anslutning till frågorna 1, 2 och 5 lämna följande synpunkter utöver de som finns i promemorian. Enligt kommitténs uppfattning fungerar det nuvarande systemet tillfredsställande. Mot bakgrund härav finner kommittén inte några starkare skäl att begränsa kretsen av ersättningsberättigade. Eventuellt kan man överväga att inte lämna ersättning åt höga statstjänstemän för det arbete som de utför i kommittéer, särskilt om arbetet ligger nära deras ordinarie verksamhet. Ett sådant förslag måste dock noga övervägas, eftersom det kan få andra effekter, t. ex. krav på kompensation i andra hänseenden. Med hänsyn till jämställdhetskommitténs särskilda beskaffenhet anser kommittén att ett totalt slopande av dagarvodena kan få allvarliga konsekvenser. Till skillnad från de flesta kommittéer har jämställdhetskommittén inte bara en enda fråga att utreda. Oftast pågår ett omfattande utredningsarbete inom flera skilda områden. Detta kräver för det första många gånger ett onormalt stort antal sammanträden. Som exempel kan nämnas att kommittén under första kvartalet 1981 kommer att ha hållit åtta sammanträden. För det andra krävs ett grundligt förberedelsearbete av framför allt kommitténs ordförande men även av dess ledamöter, sakkunniga och experter. Arbetet i kommittén kräver således betydande arbetsinsatser, där oftast ledamöternas fritid tas i anspråk för inläsning av promemorior och annat arbetsmaterial. Kommittén kan inte finna det rimligt att detta arbete sker utan ersättning. Till detta kommer att det kan bli svårigheter att rekrytera kunnigt folk, om ingen ersättning utgår för det arbete som utförs.

Tjänsteansvarskommittén: I stort sett är det nuvarande systemet tillfredsställande (här liksom i det följande bortser kommittén från de särskilda skäl till en reform av systemet som må bero av det nuvarande statsfinansiella läget). – Anledning kan finnas till en översyn av ersättningsreg-

lerna beträffande vissa fall, exempelvis det när en statsanställd deltar i en kommitté som representant för den statliga myndighet där han är anställd och deltagandet i själva verket kan sägas vara en arbetsuppgift i den anställningen. Andra fall kan också tänkas. Hithörande situationer får dock antas vara sällsynta. – Om en begränsning skall ske av kretsen ersättningsberättigade, synes den böra ha som utgångspunkt att statsanställda ej erhåller "dubbelbetalning". Svårigheterna att härvidlag erhålla en rättvis gränsdragning är dock belysta i promemorian. – Det ter sig svårt att ange ett alternativ som har sådana fördelar framför det nuvarande arvodessystemet att det bör övervägas. – En ovilja att åta sig kommittéuppdrag som sannolikt kommer att återfinnas i vidare kretsar än de som antyds i promemorian skulle bli en konsekvens av ett totalt slopande av dagarvodena.

Nedrustningsdelegationens ordförande: Medlemmar och experter, som deltar i nedrustningsdelegationens möten och som icke ådrar sig löneavdrag, bör inte rimligen vara berättigade till kommittéarvode. F. n. gäller detta samtliga deltagare. I sammanhanget måste dock konstateras att 1976 års regeringsbeslut föreskriver att kommittéarvode skall utgå och detta beslut kan lämpligen ändras. Däremot bör det i princip finnas en arvoderingsmöjlighet, om nya medlemmar skulle utses som verkligen skulle lida löneavdrag vid deltagande.

DEFU: DEFU har under sitt arbete funnit systemet fungera tillfredsställande. – Några direkta brister i systemet har vi inte träffat på. – Något behov av att begränsa kretsen av arvodesberättigade har vi inte funnit. – DEFU kan inte lämna förslag till alternativa arvodessystem. – Ett slopande av dagarvodena i kommittéerna skulle knappast ha haft någon avgörande betydelse för villigheten bland delegationens ledamöter att medverka i arbetet. Däremot kan det tänkas att vissa experter då inte varit intresserade att delta.

OED: Enligt OED:s uppfattning är det normalt att ledamöter och experter i kommittéer utför en omfattande del av kommittéarbetet under fritid. Det kan som sägs i promemorian gälla t. ex. genomgång och granskning av material inför sammanträden eller inläsning av olika slags promemorior. OED vill vidare framhålla att även om sammanträdena förläggs till dagtid måste kommittédeltagarna vanligen utan övertidsersättning i stället ägna fritid åt sitt ordinarie arbete. – Om det skall vara möjligt att rekrytera deltagare med erforderlig kompetens till kommittéarbete, måste staten räkna med att även fortsättningsvis i någon form ersätta dem för merarbetet. Det nuvarande systemet med kommittéarvoden får ses som en schablonmetod att lämna sådan ersättning – om än av närmast symbolisk storlek. Givetvis kan olika förändringar övervägas. OED har emellertid inte möjlighet att lämna några konkreta förslag till sådana. OED vill framhålla att om kostna-

derna för kommittéväsendet skall minskas torde det vara lämpligare att begränsa antalet kommittéer och deras uppgifter än att inskränka ersättningen för det arbete som förväntas bli utfört.

Riksdagens förvaltningskontor: Enligt förvaltningskontorets uppfattning fungerar det nuvarande systemet på det hela taget tillfredsställande. Ett slopande av de nuvarande arvodesbestämmelserna torde komma att försvåra möjligheterna att få kvalificerad medverkan i kommittéarbetet.

JO Nilsson: En betydande del av det arbete som enskilda ledamöter och andra med uppdrag inom kommittéväsendet lägger ner utförs utanför den vanliga arbetstiden – på kvällar och annan fritid. Att så sker är *oftast* nödvändigt för att direktivens tidsplan skall hållas och *alltid* önskvärt för att utredningsarbetet inte skall dra ut alltför mycket på tiden. I åtskilliga fall är det säkert så att den dagtid som går åt för dem som inte arbetar heltid åt kommittén är den tid som sammanträdena tar – förberedelse- och efterarbete sker oftast på andra tider. När det nu är så, förefaller det mig ganska rimligt att detta arbete på "obekväm arbetstid" ersätts särskilt. Ersättningsförordningen (1978: 45) ger alltså – som jag ser det – uttryck för en riktig princip. När det gäller att förverkliga den principen kan man naturligtvis tänka sig olika tekniska lösningar. Detta betyder dock inte att jag tycker att den som förordningen anvisar är dålig. – Allt arbete åt eller i en kommitté skall – som jag redan har antytt – ersättas. Och den som har en funktion i en kommitté skall också bidra till att uppdraget genomförs på bästa sätt. Och det lär undantagslöst betyda arbete för den förordnade. – Jag antydde tidigare att det kan finnas andra sätt att förverkliga ersättningsprincipen än det som förordningen 1978: 45 anvisar. Man kan i vissa fall t. ex. använda sig av ett betingssystem, dvs. man kan arvoda kommittéarbetarna inte per tidsenhet utan för uppdraget som sådant; ett sådant system bör verksamt förhindra att arbetet drar ut på tiden och det har, såvitt jag vet, redan använts i något fall. Man kan också exempelvis ersätta även andra än heltidsarbetande kommittéarbetare med månadsbelopp, som då givetvis bestäms utifrån en antagen arbetsinsats. – Jag tycker att man i budgetdepartementets PM ganska väl har definierat konsekvenserna av ett "arvodeslöst kommittéväsen". Förutom att hänvisa till PM:n och till vad jag sagt inledningsvis vill jag bara tillägga att det nog är mycket tveksamt om det finns något annat system som är billigare än det nuvarande. Det enda sättet att mera drastiskt minska kostnaderna är – tror jag – att radikalt skära ner utredningsverksamheten.

Svenska kommunförbundet: I det statliga kommittéarbetet medverkar vanligen företrädare för de politiska partierna och för olika intresseorganisationer. Till kommittéerna knyts vidare ofta personer med specialkompetens eller praktiskt grundade erfarenheter. För medverkan i kommittéar-

betet utgår normalt ersättning i form av dagarvode. Det nuvarande ersättningsystemet har enligt kommunförbundets uppfattning fungerat tillfredsställande. – Utomstående medverkar i de statliga kommittéerna på uppdrag av berört departement. Det bör därför enligt förbundets mening vara en statlig bedömning om arvode och andra ersättningar fortsättningsvis skall utgå för medverkan i kommittéarbetet. Förbundet anser sig sålunda inte ha anledning ta ställning till om gällande ersättningsregler skall ändras eller inte.

Landstingsförbundet: Landstingsförbundet begränsar sina synpunkter till att avse arvoden till företrädare för landstingskommunala intressen i statliga kommittéer. – Landstingsförbundet erbjuder vid åtskilliga tillfällen varje år att ge förslag på representanter för landstingsintressena i det statliga utredningsväsendet. Representation kan därvid förekomma på olika nivåer. När det gäller ledamöter i kommittéer nomineras i regel företrädare ur kretsen av förtroendevalda. Det finns också exempel på att kommittéordförande utsetts på förslag av landstingsförbundet. Sakkunniga och experter hämtas vanligen från tjänstemannaledet. – För att en organisation som Landstingsförbundet skall kunna fylla sin uppgift på ett ändamålsenligt sätt är det väsentligt att förbundet ges möjlighet att delta i statligt kommittéarbete. Dels erbjuds därigenom tillfälle att löpande tillföra arbetet synpunkter av skilda slag och på det sättet påverka och förankra slutresultatet, dels skapas förutsättningar för insyn på ett tidigt stadium i viktiga utvecklingsprocesser på angelägna landstingskommunala områden. Medverkan i det statliga utredningsväsendet spelar därför en betydelsefull roll i förbundets verksamhet. Av det skälet förekommer inte några löneavdrag i anslutning till fullgörande av kommittéuppdrag, när det gäller personer som utsetts på förslag av Landstingsförbundet. – Att det utgår arvoden är självfallet inte någon förutsättning för att företrädare för förbundet skall medverka i statliga utredningar. Däremot synes det från rent principiella synpunkter otillfredsställande att icke-statliga representanter utan ersättning skulle ställa tid och kunnande till förfogande för att biträda med att på statens uppdrag ta fram underlag för reformer som genomfördes genom statliga beslut. Därtill måste också läggas den omständigheten att medverkan i kommittéarbete inte medför någon reduktion av andra arbetsuppgifter utan i stället ofta innebär att annan tid än ordinarie arbetstid måste tas i anspråk för att uppgifterna tillsammans skall kunna fullgöras. Enligt förbundets mening är det därför rimligt att staten också fortsättningsvis ger ut särskild ersättning till landstingskommunala representanter i statliga utredningar.

Sveriges industriförbund: Det är självfallet av intresse att frågor som överlämnas för utredning i statliga kommittéer får en allsidig och sakkunnig belysning. Detta förutsätter att de medverkande väljs så att de tillför-

säkrar kommittén sakkunskap och erfarenhet på aktuella områden. Om den nu pågående remissbehandlingen ger vid handen att ett avskaffande av dagarvodena inte skulle minska möjligheterna att rekrytera lämpliga och engagerade personer, har industriförbundet ingen erinran mot att arvodena avskaffas. Vad gäller utredningsledamöter, sakkunniga och experter från industrin torde eventuell frånvaro av dagarvoden inte nämnvärt påverka rekryteringsmöjligheterna.

LRF: Det nuvarande systemet med kommittéarvoden fungerar enligt LRF på ett tillfredsställande sätt. Inom LRF påverkas (reduceras) lönerna för de tjänstemän som uppbär kommittéarvoden i ej obetydlig omfattning. Om ej reduktion sker förutsättes kommittéarbetet kunna utföras i huvudsak på fritid. För de förtroendemän inom LRF-organisationen som deltar i det statliga kommittéarbetet utgör kommittéarvodet den enda ersättning som erhålles. – Ur LRF:s synpunkt ter sig en begränsning av kretsen ersättningsberättigade till icke offentligt anställda som möjlig. Varje begränsning torde emellertid medföra krav på kompensation i någon form då en stor del av kommittéarbetet som genomgång och granskning av material före sammanträden säkerligen utföres på tjänstemannens fritid. De krav som här kan framföras torde som anges i promemorian kunna leda till administrativa problem och ökade kostnader för statsförvaltningen. – LRF har analyserat olika alternativ till nuvarande arvodesystem och därvid funnit att varje ändring eller begränsning av systemet torde medföra endera ökade kostnader för statsförvaltningen eller betydande svårigheter att bibehålla nuvarande kvalité/kompetens på kommittéarbetet. – I promemorian anges ett flertal för staten negativa konsekvenser av ett arvodesfritt system. LRF instämmer i de överväganden som här görs i promemorian. Anledning finns till antagande att det statliga kommittéarbetet skulle kvalitativt bli lidande om dagarvodena slopades. LRF kan inte finna annat än att rekryteringen av kvalificerade utredare både inom och utom statsförvaltningen genom en sådan åtgärd skulle försvåras. – Enligt LRF:s uppfattning bör föreskrifterna om dagarvoden för kommittéuppdrag inte ändras på sätt föreslås i riksdagens uttalande den 18 december 1980 angående inskränkning i rätten till sådana arvoden. Varje begränsning i arvodesystemet torde medföra sådana nackdelar för kommittéarbetet att den kostnadsbesparing som eventuellt går att ernå inte kan anses överväga de olägenheter och nackdelar som följer på en inskränkning av rätten till arvoden.

SAF: SAF delar finansutskottets uppfattning att ett slopande av dagarvodena innebär en tämligen oväsentlig reduktion av statsverkets kostnader. Dagarvodena torde för SAF:s medverkan i det statliga utredningsarbetet knappast vara av avgörande betydelse. Samtidigt ter det sig dock för SAF naturligare om hela frågan om utredningsverksamhetens kostnader

och fördelningen av dessa toges upp till revision än att dagarvodena diskuterades separat. SAF föreslår därför att den översyn av kommittéverksamheten som nu förbereds inom regeringskansliet även kommer att omfatta dessa frågor.

TCO: TCO anser att det nuvarande systemet avseende dagarvode för statliga kommittéuppgifter i stort sett fungerar tillfredsställande. Det bör noteras att dagarvodena uppgick till mindre än 20 milj. kr. budgetåret 1979/80 och att de svarar för mindre än 10% av de totala kostnaderna för kommittéväsendet. De besparingar som kan göras genom att dagarvode till kommittéledamöterna ej skulle utgå i samma utsträckning som hittills är begränsade. Det kan vidare inte uteslutas att en sådan förändring menligt skulle inverka på möjligheten att knyta önskvärd expertis till statliga utredningar. Kommittéarbete är ofta förknippat med merarbete. Även om ersättningen för detta är blygsam torde den dock ha en viss betydelse. Ett ytterligare skäl för TCO:s invändningar är att kommittéarbete uppvisar likheter med ledamotskap i statliga nämnder, styrelser, råd, delegationer etc. För sådant uppdrag utgår ersättning – regelmässigt högre än för kommittéarbete – och någon ändring i det avseendet har inte aktualiserats. TCO finner inga särskilda skäl föreligga för att särbehandla kommittéarbetet. – Mot bakgrund av vad som här anförts är TCO avvisande till tanken på att ta bort dagarvodet för kommittéarbete.

SACO/SR: SACO/SR delar finansutskottets majoritets uppfattning och instämmer också i dess bedömning att det kan finnas skäl se över systemet för att komma till rätta med eventuella orättvisor. – I huvudsak är nuvarande system tillfredsställande men med de nackdelar som är ofrånkomliga med schablonersättningar. – En brist i systemet är att ersättningsnivån i många fall satts alltför låg i relation till det arbete som utförs. För t. ex. ordföranden ter sig ofta ersättningen i förhållande till den arbetsinsats som denne gör symbolisk. En annan brist är att ersättningsnivån inte automatiskt följer utvecklingen av den allmänna lönenivån på samma sätt som kollektivavtalsreglerade ersättningar och tillägg. Båda dessa brister borde emellertid kunna lösas utan att överge systemet som sådant. En väg vore att avtalsreglera ersättningarna. Som exempel på avtalsreglerade ersättningar för fristående uppdrag kan nämnas tidningsområdet och s. k. freelanceuppdrag. – För samtliga medverkande i kommittéarbete gäller att de utför en avsevärd arbetsinsats för vilken de inte erhåller annan ersättning än kommittéarvodena. Att begränsa kretsen av ersättningsberättigade innebär att de från ersättning undantagna utför denna arbetsinsats utan ersättning. Med en sådan ordning skulle det utan tvivel uppstå avsevärda svårigheter att få sådana medverkande i kommittéarbete. Om vissa medverkande har ersättning medan andra inte har det är det inte arbetet i kommittén som arvoderas utan någon annan imaginär företeelse. Om ersätt-

ningen slopas för de statstjänstemän där uppdragen står i nära samband med de ordinarie arbetsuppgifterna, måste konsekvensen bli att frågan om särskild ersättning tas upp på annat sätt. Antingen måste då särskild ersättning utgå, t. ex. såsom uppdragstillägg, eller också måste det merarbete som sker utanför ordinarie arbetstid kompenseras såsom övertidsarbete i vanlig ordning. Båda lösningarna torde ställa sig avsevärt dyrare än nuvarande system. SACO/SR delar uppfattningen att en begränsning av kretsens ersättningsberättigade medför avsevärda rekryteringsproblem. Det skulle därigenom vara till men för utredningsväsendet. – De alternativ till nuvarande system SACO/SR kan se är att överenskommelse om ersättning för medverkan i kommittéarbete träffas med de medverkande från fall till fall eller att ersättning utgår för faktiskt nedlagt arbete i form av timersättning. Nivån på arvoden torde bli högre om man från regeringens sida även fortsättningsvis vill ha kvalificerade ledamöter, sakkunniga etc. Alternativen torde ha avsevärda administrativa nackdelar och dessutom medföra kraftiga kostnadsökningar. SACO/SR förordar därför att problemen löses inom ramen för nuvarande system. – Konsekvensen av ett totalt slopande av dagarvoden blir att arbetet i kommittéer måste kompenseras på annat sätt. Arbetstagare som utsetts av sin arbetsgivare att delta i kommittéarbete kommer att ställa krav på ersättning, t. ex. övertidsersättning. Andra arbetstagare, enskilda uppdragstagare, kommer att kräva ersättning av den kommitté som de arbetar åt. Inte i något av fallen torde ersättningsanspråken inskränka sig till den symboliska nivå kommittéarvoden i dag ligger på. Det skulle också bli nödvändigt att i stor utsträckning anställa vikarier hos huvudarbetsgivaren eftersom de frivilliga arbetsinsatser som i nuvarande system i stor utsträckning sker på fritid skulle bortfalla. Administrationen skulle bli betydligt mera omfattande såväl hos huvudarbetsgivaren som kommittén genom ledighetsavdrags-, övertids- och vikarieadministration hos huvudarbetsgivaren och nödvändigheten att ersätta minskade avlöningsförmåner och uppkommande kompensationskrav för kommittén. Rekryteringen till kommittéuppdrag skulle påverkas negativt och urvalet och därmed kvalitén på såväl de medverkande som kommittéarbetet skulle bli avsevärt sämre om ersättningarna slopades. Incitamenten till en kvantitativt och kvalitativt högvärdig insats skulle bortfalla. Det är risk att många av dem som för närvarande medverkar helt enkelt skulle lämna sina uppdrag. För att lösa motsvarande arbetsuppgifter måste då kommittéerna tillföras anställda i ökad omfattning eller lösa uppgifterna på konsultbasis. En ytterligare konsekvens av slopade arvoden som SACO/SR vill erinra om är att de arvoden som utgår i samband med förhandlingar med främmande stat (Kungl. Maj:ts beslut den 26 april 1967) och är knutna till kommittéarvoden måste regleras i särskild ordning. – SACO/SR förordar sammanfattningsvis det nuvarande systemet med de brister det vidlåder, eftersom varje annan framkomlig modell om den skall uppfylla några krav på rättvisa och ge rimlig kompensation för utfört arbete ställer sig dyrare och leder till en omfattande byråkratisering och försvårad administration.

Innehåll

Skrivelsen	1
Skrivelsens huvudsakliga innehåll	1
Utdrag av protokoll vid regeringssammanträde den 19 mars 1981	2
Bakgrund	2
Föredraganden	4
Hemställan	5
Regeringens beslut	5
<i>Bilaga 1</i> Promemorian (Ds B 1981:2) Kommittéarvodena	7
<i>Bilaga 2</i> En sammanställning av enkäten om kommittéarvodena ..	19